

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการยกเลิกการใช้ตราประทับตรานิติบุคคลลงในเช็ค

LEGAL PROBLEMS LEGISLATION ON CANCELLATION

OF THE CORPORATE SEALS STAMPED ON THE CHEQUE

พัชระ อนุวงศ์¹ และสุรพล ศรีวิทยา²

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (patchara.an@rd.go.th)

² อาจารย์ประจำ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต (iamsuraphol@hotmail.com)

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาจากการที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ประกาศห้ามการจ่ายเงินตามเช็คที่มีตราประทับ จากการที่ได้นำเอาระบบการหักบัญชีด้วยภาพ (Imaged Cheque Clearing Archive System : ICAS) มาใช้ในระบบเรียกเก็บเงิน (Clearing Cheque) ซึ่งเป็นระบบการใช้สีแบบขาวดำและเฉดสีเทามาใช้ ทำให้สามารถตรวจสอบลายมือชื่อได้ และยกเลิกการใช้ตราประทับของนิติบุคคล จากการศึกษพบว่า ในการใช้ตราประทับมี 2 กรณี คือ 1) การใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อตามมาตรา 90 วรรค 2 ประกอบมาตรา 9 วรรค 2 ซึ่งโดยปกติแล้วการใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อ นั้น จะต้องมีพยาน 2 คน ลงลายมือชื่อเอาไว้ด้วย ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาจากการตรวจสอบ เพราะว่าการใช้ตราประทับในกรณีนี้ ต้องมีพยานลงลายมือชื่อด้วย จึงอาจทำให้เกิดปัญหาจากการนำเอาระบบ ICAS มาใช้ในการตรวจสอบลายมือชื่อ 2) การใช้ตราประทับของนิติบุคคล ซึ่งการลงลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคล โดยปกติแล้วจะมีข้อบังคับว่า ต้องมีผู้แทนนิติบุคคลลงลายมือชื่อและประทับตราสำคัญ การสั่งห้ามดังกล่าวนี้เอง อาจจะทำให้เกิดปัญหาในการสั่งจ่ายเช็คนั้น ไม่มีผลผูกพันต่อนิติบุคคล เพราะจะทำให้การสั่งจ่ายเช็คไม่ชอบด้วยข้อบังคับของนิติบุคคล เช่นนี้แล้วจึงควรให้นักนิติบุคคลแก้ไขข้อบังคับให้สามารถสั่งจ่ายเช็ค ด้วยการลงลายมือชื่อ โดยไม่ต้องมีการประทับตรา หรือตัวของนิติบุคคลเองให้สัตยาบันแก่การลงลายมือชื่อนั้น ๆ ด้วย หรือให้ตัวของผู้แทนนิติบุคคลนั้น ระบุลงไปว่า ได้กระทำการแทนนิติบุคคล ตามมาตรา 901 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำสำคัญ: ตราประทับ, ลายมือชื่อ, เช็ค, ความรับผิดชอบ, ผู้แทนหรือตัวแทนนิติบุคคล

ABSTRACT

This article aimed to study problems from the Bank of Thailand prohibits ordering payment of money by a cheque using a stamp due to the implementation of Imaged Cheque Clearing Archive System: ICAS for clearing cheques and cancelled the use of juristic person seal. The system uses grayscale and black and white images, so the signature may not be able to be inspected due to the overlapping color scale. The study found that there were 2 case involving the use of a stamp. 1) Under Section 900 Paragraph 2 and Section 9 Paragraph 2 of Thailand's Civil and Commercial Code in which the use of a stamp required 2 witnesses' signature Therefore, it might be difficult to verify the stamp because of the colored images. 2) In normal circumstances, when a company as a juristic person

used the stamp instead of signing in person. If a juristic person wanted to use a stamp, 2 company delegates' signatures were required. The mentioned prohibition of the Bank of Thailand may oppose the rights of the juristic person because it is unlawful to order a payment for the cheques. Therefore, firstly, the juristic person should be able to amend the regulation to allow the signatures on the cheques without a stamp. A second option is that the juristic person can ratify the signatures of the delegates. Thirdly, the company may require the delegates to state that their signatures are made on the company's behalf.

Keywords: Sealing, Signing, Cheque, Liability, The representative and the juristic person's representative.

1. บทนำ

ปัจจุบันนี้ เช็ค เป็นที่ยอมรับและนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในด้านของการประกอบธุรกิจ เพราะมีความปลอดภัยและมีความคล่องตัวในการชำระราคามากกว่าการที่จะต้องใช้เงินสด ในส่วนของการสั่งจ่ายเช็คของนิติบุคคลตามแนวทางการปฏิบัติ จะนำเอาข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งนิติบุคคลมากำหนดเป็นเงื่อนไขในการสั่งจ่ายเช็คให้กับผู้ทรงหรือผู้รับเช็คด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไข ข้อบังคับ หรือ ตราสารการจัดตั้งของนิติบุคคลนั้น ๆ ต่อมา ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ออกหนังสือ ธปท. ที่ ผรช.(12) ว.26/ 2552 ลงวันที่ 9 เมษายน 2552 เพื่อขอความร่วมมือให้ธนาคารพาณิชย์ ให้แจ้งแก่ลูกค้าของธนาคารประเภทนิติบุคคล เมื่อออกเช็ค ไม่ให้มีการประทับตราของนิติบุคคลลงในเช็ค เพราะว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยได้นำเอาระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพ (Imaged Cheque Clearing Archive System : ICAS) มาใช้ในการเรียกเก็บเงิน (Clearing Cheque)

ในการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ มีทั้งกรณีที่ต้องแก้กฎหมายเพื่อให้ทันหรือสอดคล้องต่อเทคโนโลยี และทันสมัย ซึ่งตามกรณีในบทความนี้ เป็นเรื่องที่มีการพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อการทำงานโดยไม่มีการแก้กฎหมาย หรือตราบทบัญญัติของกฎหมายมารองรับในเรื่องดังกล่าวนี้ และผลจากการดำเนินการที่นำเอาเทคโนโลยีมาใช้เช่นนี้ ทำให้เกิดผลกระทบต่อกฎหมาย และต่อสังคมในทางปฏิบัติอยู่พอสมควร จากประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยดังกล่าวนี้เอง ในการสั่งจ่ายเช็คของนิติบุคคล บางครั้งตราประทับของนิติบุคคล จะไปประทับซ้อนทับกับตัวของลายมือชื่อของผู้สั่งจ่ายเช็คทำให้ลายมือชื่อของกรรมการผู้มีอำนาจในการสั่งจ่ายเช็คทับซ้อนทับกับตราประทับของนิติบุคคล ทำให้มีปัญหาในการสแกนภาพตามระบบการทำงานของ ICAS หรือ ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพ นั้นเอง ในทางปฏิบัตินั้นธนาคารพาณิชย์ทั้งหลายจะไม่ยอมจ่ายเงินตามเนื้อความในเช็ค ให้แก่ผู้ทรงเช็คเลย แม้ว่าผู้ทรงเช็คจะได้รับเช็คมา ยังไม่ขาดสาย และเป็นผู้ทรง โดยสุจริต ทั้งตัวเช็คนั้น ก็มีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด ตามมาตรา 988 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ต่อมา ธนาคารพาณิชย์ได้แก้ปัญหาโดยการเรียกลูกค้าของธนาคาร หรือผู้เคยค้า (ซึ่งตามกฎหมายแล้วหมายถึง ผู้สั่งจ่ายเช็ค นั้นเอง) ซึ่งได้ทำสัญญาฝากทรัพย์ที่เปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันไว้กับทางธนาคาร มาทำการแก้ไขเงื่อนไขในสัญญาฝากทรัพย์ หรือสัญญาเงินฝากกระแสรายวัน เพื่อมิให้มีเงื่อนไขว่าต้องใช้ตราประทับประกอบในการลงลายมือชื่อสั่งจ่าย ซึ่งจากหนังสือดังกล่าวนี้ รวมไปถึงการดำเนินการของธนาคารแห่งประเทศไทย ทำให้เกิดปัญหาขึ้น จากการที่ได้ยกเลิกห้ามมิให้มีการใช้ตราประทับของนิติบุคคลลงในเช็ค ทำให้ผู้ลงลายมือชื่อในเช็คในฐานะผู้แทน หรือตัวแทนของนิติบุคคลต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวได้ หากนิติบุคคลคนนั้น ได้มีข้อกำหนดหรือเงื่อนไขของการลงลายมือชื่อในเช็คว่า “การลงลายมือชื่อนั้น จะต้องลงลายมือชื่อของผู้มีอำนาจและประทับตราของนิติบุคคลเป็นสำคัญ”

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาความเป็นมาและความหมายของเช็ค การลงลายมือตามกฎหมายว่าด้วยตัวเงิน รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับระบบ ICAS
- 2) เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีหลักทั่วไปเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ การลงลายมือชื่อในทางกฎหมาย และการลงลายมือชื่อผู้แทนหรือตัวแทนของนิติบุคคล
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาสำหรับการใช้เช็ค ปัญหาข้อกฎหมายที่นิติบุคคลออกเช็คส่งจ่ายในนามของตน โดยผ่านผู้แสดงเจตนาแทน หรือผู้มีอำนาจลงนามในฐานะผู้แทน หรือตัวแทนนิติบุคคล เมื่อไม่ได้มีการประทับตราลงในเช็คแล้ว จะผูกพันนิติบุคคลเช่นใดบ้าง
- 4) เพื่อเสนอแนะแนวทางพัฒนาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค ตัวเงิน และระบบการชำระเงินและการออกเช็คโดยไม่ประทับตรานิติบุคคล

3. การดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากตำราหนังสือทางกฎหมาย บทความจากวารสารทางวิชาการ เอกสารรายงานการวิจัยและการสัมมนาทางวิชาการในเรื่องที่เกี่ยวข้อง และวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารตัวบทกฎหมาย ประกอบด้วย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 คำพิพากษาศาลฎีกา ที่เกี่ยวข้องกับระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพ (Imaged Cheque Clearing Archive System : ICAS) แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์เชิงตรรกะวิทยา (Logical Analysis)

4. ผลการวิจัย

- 1) ได้ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีและหลักทั่วไปเกี่ยวกับการลงลายมือชื่อ ตามมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การลงลายมือชื่อในทางกฎหมาย และการลงลายมือชื่อผู้แทนหรือตัวแทนของนิติบุคคล
- 2) ได้ทราบถึงรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาสำหรับการใช้เช็ค ปัญหาข้อกฎหมายที่นิติบุคคลออกเช็คส่งจ่ายในนามของตน โดยผ่านผู้แสดงเจตนาแทน หรือผู้มีอำนาจลงนามในฐานะผู้แทนหรือตัวแทนนิติบุคคลไม่ได้ประทับตราลงในเช็คจะมีผลผูกพันนิติบุคคลหรือไม่อย่างไร
- 3) ได้ทราบถึงปัญหาข้อกฎหมายที่นิติบุคคลออกเช็คส่งจ่ายในนามของตน โดยผ่านผู้แสดงเจตนาแทน หรือผู้มีอำนาจลงนามในฐานะผู้แทนหรือตัวแทนนิติบุคคล ไม่ได้ประทับตราลงในเช็ค จะมีผลผูกพันนิติบุคคลเช่นใดบ้าง
- 4) ได้ขอเสนอแนะแนวทางพัฒนาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค ตัวเงิน และระบบการชำระเงินและการออกเช็คโดยไม่ประทับตรานิติบุคคล

5. การอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. ความเป็นมาเกี่ยวกับตัวเงินและเช็ค

ตัวเงิน (เสาวนีย์ อัสวโรจน์, 2552, น. 2) เกิดขึ้นจากการพัฒนาของกลุ่มพ่อค้าและนักการเงิน โดยเป็นตราสาร ที่เกิดขึ้นจากกลุ่มของพ่อค้าชาวสุเมเรียนที่อยู่ในดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำเมโสโปเตเมีย เมื่อประมาณ 2,100 ปี ก่อนคริสตกาล เมื่อได้ประกอบธุรกิจการค้าขาย จึงทำให้เกิดความต้องการตราสารเพื่อใช้สำหรับการชำระหนี้ ที่ต้องสะดวกและความปลอดภัย โดยการออกเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้ติดต่อกับพ่อค้าได้ยึดถือเอาไว้ โดยจะนำเอาไปแสดงต่อบุคคลที่ระบุในสัญญาตราสารเอาไว้ ให้ทำการจ่ายเงินให้ จึงทำให้เกิดการพัฒนาและกลายมาเป็นธรรมเนียมทางการค้าของพ่อค้า และพัฒนามาเป็นกฎหมายของพ่อค้า (Merchant Law) ซึ่งระบบวิธีการนี้ได้รับความนิยมแพร่หลายอย่างมากมาย ในประเทศอังกฤษ และประเทศในแถบยุโรป นอกจาก ตัวแลกเงิน และตัวสัญญาใช้เงินแล้ว ยังได้ปรากฏหลักฐานอีกว่า ได้เริ่มมีการใช้เช็ค โดยกลุ่มพวกเซซาเนียน อาณาบริเวณอาณาจักรเปอร์เซีย หรือแถบประเทศอิหร่าน ช่วงระหว่าง ค.ศ. 226 – 641 เนื่องจากว่ามีสถาบันการเงินรูปแบบของธนาคาร ได้เกิดขึ้นแล้ว จึงได้เกิดการใช้เช็คกันขึ้น มีชาวอิหร่านและชาวอียิปต์เป็นผู้ดำเนินการ จากที่เกิดการซื้อขายตัวของการค้าและอุตสาหกรรมเมื่อเทียบกับอาณาจักรอื่นๆ จึงเกิดการพัฒนากฎตราสารทางด้านเครดิตทางการเงินเพิ่มขึ้นจากตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงินที่กำหนดมาจากแถบลุ่มแม่น้ำเมโสโปเตเมีย ซึ่งต่อมาได้มีการนำเอารูปแบบเอกสารตราสารเหล่านี้ ไปใช้ในยุโรป แถบฝรั่งเศสโบราณ หรือที่เรียกกันว่า เมโรวีนเจียนยุโรป (Merovingian Europe) และเช็คก็ได้รับความนิยมยอมรับอย่างแพร่หลายทั้งใน อิตาลี และอังกฤษ

เช็ค (อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, 2543, น. 306) มีวิวัฒนาการมาจากระบบการเงินและการธนาคาร จึงมีลักษณะที่พิเศษกว่าตัวเงินทั่วไป คือ มีธนาคารที่เป็นสถาบันทางการเงินเป็นผู้จ่ายเงิน ในขณะที่ตัวแลกเงินและตัวสัญญาใช้เงินนั้น ผู้จ่ายเงินเป็นบุคคลใด ฐานะใดก็ได้ และแม้กระทั่งธนาคารก็เป็นผู้จ่ายเงินได้เช่นกัน ความหมายของเช็ค ตามมาตรา 987 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ “อันว่า เช็ค นั้น คือหนังสือตราสาร ซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตามคำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่า ผู้รับเงิน” เมื่อมีการนำเช็คไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารโดยชอบ และถึงแม้ว่าจะ เช็ค มีความคล้ายคลึงกันกับตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินก็ตาม แต่ว่าเช็คไม่เหมือนกับตราสารทั้งสองชนิดตรงที่ ผู้จ่ายเงินเป็นธนาคารที่มีสัญญากับตัวของ ผู้สั่งจ่ายเช็ค ส่วนตัวแลกเงินนั้น ตัวของผู้จ่ายเงินนั้น อาจจะเป็นบุคคลประเภทใดก็ได้ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 908 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่ว่า “ตัวแลกเงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้สั่งจ่าย สั่งบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้จ่าย ให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งแก่บุคคลคนหนึ่ง หรือให้ใช้ตาม คำสั่งของบุคคลคนหนึ่ง ซึ่งเรียกว่าผู้รับเงิน” ในส่วนของตัวสัญญาใช้เงินนั้น ตัวผู้จ่ายเงิน ก็คือตัวของผู้ออกตัวเอง ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของ มาตรา 982 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่า “ตัวสัญญาใช้เงินนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคลคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ออกตัว ให้คำมั่นสัญญาว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง หรือใช้ให้ตาม คำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับเงิน” ดังนั้นหากว่าในตราสารนั้น มีคำสั่งให้บุคคลผู้ใดเป็นผู้จ่ายเงินที่ไม่ใช่ธนาคาร ตราสารฉบับนั้นก็จะเป็นไม่ใช่เช็ค โดยปกติแล้วมักจะมีการระบุเอาไว้ในตราสารเลยว่า เป็นตราสารชนิดใด เช่น ตัวแลกเงิน เช็ค หรือตัวสัญญาใช้เงิน และถึงแม้ว่าเช็คนั้น จะได้รับบัญญัติเอาไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 ของกฎหมายตัวเงินแล้วก็ตาม แต่ว่า ในหมวดเบ็ดเสร็จทั่วไปนั้น ก็ให้นำไปใช้กับเรื่องของเช็คด้วย นอกจากนี้ ยังมีการนำเอาบทบัญญัติในหมวด 2 บางมาตราเกี่ยวกับตัวแลกเงินมาใช้กับเช็คเท่าที่ไม่ขัดกับเช็คด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการทำเครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใดแทนการลงลายมือชื่อ

การลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้นจะต้องพิจารณาจาก มาตรา 9 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า “ ลายพิมพ์นิ้วมือ แง่ใด ตราประทับ หรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่านั้นที่ทำลงในเอกสารแทนการลงลายมือชื่อ หากมีพยานลงลายมือชื่อรับรองไว้ด้วยสองคนแล้วให้ถือเสมือนกับลงลายมือชื่อ ” และวรรคสาม ความในวรรคสอง “ ไม่ใช่บังคับแก่การลงลายพิมพ์นิ้วมือ แง่ใด ตราประทับหรือเครื่องหมายอื่นทำนองเช่นว่านั้น ซึ่งทำลงในเอกสารที่ทำต่อหน้าพนักงานเจ้าหน้าที่ ” จะเห็นได้ว่า ในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้นการทำเครื่องหมาย แง่ใด (Cross) หรือการทำเครื่องหมายอื่น ๆ (or other mark) เช่น รูปเครื่องเลขาคณิต หรือลายพิมพ์นิ้วมือพร้อมมีพยานสองคน ลงลายมือชื่อกำกับเอาไว้ก็ให้เหมือนว่าเป็นการลงลายมือชื่อแล้ว แต่ตามหลักการในมาตรา 9 วรรคสอง นั้น กฎหมายมิได้ต้องการให้นำไปใช้ในเรื่องของตั๋วเงิน ตามความในมาตรา 900 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากว่ากฎหมายต้องการคุ้มครองไม่ให้ผู้ที่ไม่รู้หนังสือถูกฉ้อฉลหรือคดโกงเอาได้ (ประกาศน อยวยชย, 2520, น. 25) หรืออีกความหมายหนึ่งนั่นก็คือ ให้ผู้ที่รู้หนังสือเท่านั้น จึงจะเข้ามาผูกพันในตั๋วเงินได้

แต่อย่างไรก็ตาม ในการทำเครื่องหมายแ่งใด (Mark) ตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น ให้ถือว่าเป็นการลงลายมือเอาได้ (คดี George V Physic (1826), 5 B&C 234) แต่สำหรับกฎหมายของประเทศไทยนั้น ไม่สามารถถือเอาแบบอย่างตามเอาได้ เพราะตาม มาตรา 900 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น ไม่ได้มีที่มาจาก Bill of Exchange Act, 1882 ของอังกฤษ แต่มีที่มาจากกฎหมายของประเทศสวิสเซอร์แลนด์ หรือ Swiss Code of Obligations, Section 820 และมาจากกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น หรือ Japanese Commercial Code (J.com) (สง่า ดวงอัมพร, 2539) นอกจากนั้นแล้ว ในมาตรา 900 วรรคสอง ก็ยังได้บัญญัติความที่แตกต่างจากกฎหมายตั๋วเงินของประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกาด้วย เพราะในสองประเทศนี้สามารถทำการลงเครื่องหมาย แ่งใด หรือเครื่องหมายอื่นใด ลงในตั๋วเงินอันถือเสมือนว่าเป็นการลงลายมือชื่อเอาได้ โดยมีเจตนามุ่งหมายจะให้เกิดความสะดวกแก่ทุกคนในการเข้ามาเกี่ยวข้องกับตั๋วเงิน แต่กฎหมายของประเทศไทยนั้น กล่าวเอาไว้ว่า “ ถ้าหากเพียงแต่เครื่องหมายอย่างหนึ่งอย่างใด เช่น แ่งใด ลายพิมพ์นิ้วมือ จะนำมาอ้างเป็นการลงลายมือชื่อไม่ได้ แม้ว่าจะมีพยานสองคนลงลายมือชื่อในตั๋วเงินนั้น ”

เมื่อพิจารณาตามบททั่วไปแล้ว ในมาตรา 9 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายให้ถือว่าการทำเครื่องหมายอื่นใด การประทับตรา โดยมีพยาน 2 คน ลงลายมือชื่อรับรองก็ถือว่าเป็นการลงลายมือชื่อแล้ว แต่หากพิจารณาในมาตรา 900 วรรคสอง ก็จะเห็นว่า ความหมายตามมาตรานี้ ห้ามเฉพาะการลงเครื่องหมายอย่างใด ๆ เช่น แ่งใด หรือลายพิมพ์นิ้วมือ จะนำมาอ้างเป็นการลงลายมือชื่อไม่ได้ เท่านั้น ไม่ได้รวมไปถึงการห้ามใช้ตราประทับเอาไว้เลย แต่หากว่าจะใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อแล้วจะต้องมีการใช้ตราประทับนั้นอยู่ตลอดเป็นปกติ มิใช่ว่าจะใช้บ้าง ไม่ใช่บ้าง หรือนาน ๆ ก็นำมาใช้ครั้งหนึ่ง

แต่การลงลายมือชื่อในตั๋วเงินก็มีได้หมายความว่า จะต้องรับผิดชอบตามความในตั๋วเงินเสมอไป แม้ว่าการลงลายมือชื่อนั้นจะเกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย แต่ก็มีกรณีที่กฎหมายบัญญัติเอาไว้เป็นข้อยกเว้นเอาไว้ว่าไม่ต้องรับผิดชอบแม้ว่าจะได้ลงลายมือชื่อเอาไว้ในตั๋วเงินก็ตาม เช่น

1) การลงลายมือชื่อในตั๋วเงินโดยมีการเขียนแถลงลงไปว่า ได้ทำการแทนบุคคลอีกบุคคลหนึ่ง ตามความในมาตรา 901 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

2) ผู้ลงลายมือชื่อบกร่องในเรื่องความสามารถ ตามความในมาตรา 902 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3) ในกรณีที่ผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยน ยินยอมผ่อนเวลาในการใช้เงินให้แก่ผู้จ่ายเงิน หรือรับรองโดยที่คู่สัญญาคนก่อน (ผู้ส่งจ่าย, ผู้สลักหลัง) มิได้ยื่นขอด้วย ตามความในมาตรา 903, 906, 948 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4) ในกรณีที่ผู้ทรงตัวแลกเปลี่ยนเซ็นชื่อลงในตัวเงินเพื่อเป็นหลักฐานในการแสดงการรับเงินไปจากธนาคาร หรือผู้จ่ายเงิน โดยถือว่าผู้ทรงไม่มีเจตนาที่จะเข้าผูกพันรับผิดชอบในการสลักหลังตัวเงินฉบับนั้น ตามความในมาตรา 946 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

5) ในกรณีอื่น ๆ ในแต่ละเรื่องของผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินสามารถหลุดพ้นจากความรับผิดชอบได้ ตามความในมาตรา 915(1), 990, 993 วรรคสอง, 1007, 1008 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

3. การประทับตราของนิติบุคคล

การลงลายมือชื่อนั้น โดยปกติแล้ว สามารถทำได้ทั้งตัวของบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลด้วย สำหรับบุคคลธรรมดานั้น การลงลายมือชื่อนั้นจะไม่ค่อยมีปัญหามากนัก เพียงแต่พิจารณาตรวจสอบในชั้นความสามารถของตัวผู้ลงลายมือชื่อเท่านั้นเอง เพราะเป็นการแสดงเจตนาการทำนิติกรรมอย่างใด ๆ ลงไป ตามการลงลายมือชื่อนั้น (ตรีเนตร สาระพงษ์, 2553, น. 10-20) แต่สำหรับกรณีของนิติบุคคลเกิดขึ้นจากทฤษฎีสมมติ ตัวตนนั้นเกิดขึ้นจากหลักของกฎหมาย โดยถือว่ามีสิทธิและหน้าที่ดั่งเช่นบุคคลธรรมดา แต่โดยผลที่นิติบุคคลเป็นบุคคลที่กฎหมายได้สมมติขึ้นมา ดังนั้นการแสดงออกของนิติบุคคลจึงต้องกระทำผ่านตัวแทนของนิติบุคคลนั้น ซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ในมาตรา 66 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กล่าวถึงการตั้งนิติบุคคลและสิทธิหน้าที่ วัตถุประสงค์ของนิติบุคคลเอง รวมถึงมาตรา 67 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กล่าวถึงหลักความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคล ในการกระทำการที่ไม่เป็นไปตามกรอบวัตถุประสงค์ อันเป็นการนำเอาหลัก Ultra Vires Rule (โสภณ รัตนกร, 2553 : 354-367) ของกฎหมายประเทศอังกฤษมาใช้ ดังนั้นแล้ว การกระทำอันใดของผู้แทนนิติบุคคลจะต้องอยู่ภายใต้กรอบอำนาจ วัตถุประสงค์ของตัวนิติบุคคลด้วย และอาจจะทำให้การนั้น ๆ อาจจะไม่ผูกพันต่อนิติบุคคล ผู้แทนนิติบุคคล อาจจะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว ตามความในมาตรา 76 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีที่ผู้แทนนิติบุคคลทำเกินขอบเขตอำนาจของตน ตามมาตรา 823 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เว้นแต่ว่า นิติบุคคลนั้นเข้ารับเอาประโยชน์ผลตามสัญญา หรือให้สัตยาบันแก่การนั้น

แต่ส่วนกรณีของห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล หรือห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งเป็นนิติบุคคลอีกประเภทหนึ่ง จะแตกต่างจากกรณีของบริษัทจำกัด เพราะว่าตามกฎหมายลักษณะหุ้นส่วนแล้ว หุ้นส่วนผู้จัดการ และหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด จะต้องร่วมกันรับผิดชอบกับนิติบุคคลด้วย แต่ปัญหาในเรื่องความรับผิดของห้างจะต้องรับผิดชอบตามตัวเงินหรือไม่อย่างไรนั้น จำต้องพิจารณาให้ได้ความว่า หุ้นส่วนผู้จัดการนั้นมีอำนาจ ทำการแทนห้างด้วย ในขณะที่ลงลายมือชื่อในตัวเงินด้วย หากข้อเท็จจริงฟังแล้วได้ความว่า ขณะที่ลงลายมือชื่อนั้น ไม่ได้มีอำนาจหรือได้หลุดพ้นจากการเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการไปแล้ว ห้างก็ไม่ต้องร่วมรับผิดในตัวเงินนั้นเลย แต่ หุ้นส่วนผู้จัดการ หรือหุ้นส่วนคนนั้น ที่ได้ลงลายมือชื่อไปในตัวเงินจะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวอยู่ในฐานะผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินฉบับนั้น

ส่วนในกรณีที่มิได้เป็นกรรมการนิติบุคคล ประเภทบริษัท หรือ บริษัทจำกัด มหาชน หากลงลายมือชื่อออกตัวเงินไปโดยเจตนาทำการแทนนิติบุคคลก็มิถือว่าได้ทำการแทนนิติบุคคล แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่า ได้มีการประทับตรา

สำคัญของนิติบุคคลลงไปในตัวเงินนั้นก็ตาม บุคคลผู้ลงลายมือชื่อนั้น ก็จะต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัวในฐานะผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินฉบับนั้น เช่นกัน

4. แนวทางการปฏิบัติตามระบบนโยบายตามระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพ (Imaged Cheque Clearing Archive System : ICAS)

ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ได้เปิดให้บริการเรียกเก็บเงินตามเช็คระหว่างธนาคารภายในจังหวัดเดียวกัน โดยใช้ระบบการหักบัญชีเช็คด้วยภาพเช็คและระบบการจัดเก็บภาพเช็ค (ICAS) ในเขตสำนักหักบัญชีกรุงเทพฯ และจังหวัดน่าน ร่อง สุพรรณบุรี ราชองและขอนแก่น ซึ่งได้แล้วเสร็จเมื่อเดือนมีนาคม 2556 นั้น ธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ได้เร่งพัฒนาระบบการบริการเช็คเรียกเก็บเงิน ทั้งในประเทศไทย และต่างประเทศ ทั้งในด้านเทคโนโลยี ระบบปฏิบัติการ และการบริการลูกค้า ธนาคารพาณิชย์ ต่างๆ จึงได้นำเทคโนโลยีการหักบัญชีเช็คด้วยภาพมาใช้แทนการส่งตัวเช็คเพื่อเรียกเก็บแบบเดิม ทำให้บริการด้านเช็คของธนาคารฯ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความแม่นยำ และความน่าเชื่อถือ เพียงแต่จะต้องนำฝากเช็คในวันทำการ จันทร์-ศุกร์ ก่อนเวลา 15.30 น. ก็จะสามารถเรียกเก็บเงินตามเช็ค ภายในวันเดียวกับที่นำฝาก ธนาคารฯ จะนำเงินที่เรียกเก็บเสร็จสมบูรณ์เข้าบัญชีให้ลูกค้า ตั้งแต่เวลา 14.00 น. จนถึง 18.00 น. เพียงแต่เช็คที่ส่งจ่ายนั้น จะต้องเป็นเช็คที่ถูกต้องตามมาตรฐานบริการ การหักบัญชีเช็คด้วยภาพ หรือ ระบบ ICAS (Imaged Cheque Clearing and Archive System) ซึ่งระบบนี้ เกิดจากความร่วมมือระหว่างธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ และสถาบันการเงินที่ให้บริการด้านเช็ค สามารถลดเวลาเรียกเก็บเงินตามเช็คจาก 1-5 วันทำการเหลือ 1 วันทำการ

เงื่อนไขในการส่งจ่ายเช็คต้องมีตราประทับ/ตราอนุ/ตราสี หรือไม่ อย่างไร

- 1) กฎหมายไม่ได้กำหนดเงื่อนไขในการส่งจ่ายเช็คต้องมีตราประทับ/ตราอนุ/ตราสี
- 2) แม้หนังสือบริคณห์สนธิอาจกำหนดเงื่อนไขการลงนามว่าต้องมีตราประทับกำกับ แต่การส่งจ่ายเช็คของนิติบุคคลสามารถกระทำได้ตามเงื่อนไขการลงลายมือ ตามที่ตกลงไว้กับธนาคาร โดยไม่จำเป็นต้องมีตราประทับ

การเปิดบัญชีกระแสรายวันของนิติบุคคล จะต้องดำเนินการตามข้อกำหนดการมอบอำนาจ ที่ระบุไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ

ข้อกำหนดที่ผู้ส่งจ่ายเช็คจะต้องดำเนินการ

- 1) เตรียมเงินในบัญชีให้เพียงพอสำหรับการชำระเงิน ตามวันที่ระบุในหน้าเช็ค เนื่องจากมีการเรียกเก็บเงินเร็วขึ้นกว่าเดิม
- 2) ไม่ควรแก้ไขข้อมูลบนหน้าเช็ค เพื่อป้องกันการทุจริตจากการเปลี่ยนแปลงข้อมูล
- 3) ไม่ปรุจำนวนเงิน เจาะหรือทำให้เช็คเป็นรู และไม่ใช้ดินสอหรือปากกาสีแดงหรือปากกาเคมีในการเขียนเช็ค
- 4) จำนวนเงินบนหน้าเช็ค ไม่ควรเกิน 1,000 ล้านบาท (หากชำระเกินกว่านั้นให้ใช้การโอนเงินผ่านระบบบาทเนต)
- 5) ควรติดต่อธนาคารของท่านเพื่อขอยกเลิกการใช้ตราประทับ/ตราอนุ/ตราสีเป็นเงื่อนไขการส่งจ่ายเช็ค เพราะตราเหล่านี้อาจบดบังข้อมูลที่สำคัญบนเช็ค

6) หากมีการใช้ตราประทับฯ ธนาคารจะเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสมุดเช็คสูงขึ้น เนื่องจากตราประทับ อาจ บดบังสาระสำคัญของเช็ค ทำให้ต้องส่งตัวเช็คจริงไปให้ธนาคารผู้จ่ายตรวจสอบความถูกต้อง ในกรณีเช่นนี้ การจ่ายเงินอาจ ล่าช้ากว่าเช็คทั่วไป ผู้รับเงินจะไม่สะดวก และอาจไม่ยินดีรับเช็คที่มีตราประทับฯ

7) เก็บรักษาเช็คให้อยู่ในที่ปลอดภัย และต้องแจ้งธนาคารทันทีเมื่อทราบว่าเช็คหาย

ระบบ ICAS นี้ แม้ว่าอาจจะสร้างปัญหาทางด้านกฎหมายตามมาหลายประการด้วยกันก็ตาม แต่ถ้าหาก พิจารณาในด้านของข้อสังเกตว่า การใช้ตราประทับมาแทนการลงลายมือชื่อและใช้พยานสองคนมาลงลายมือชื่อเพื่อ เป็นพยานรับรองมาติดตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ถึงแม้ว่า ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ผ่านมา ให้ถือเสมือนว่า สามารถใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อได้ ข้อมสร้าง ความกังวลใจว่า จะมีการปลอมแปลงตราประทับกันได้อย่าง ง่ายดาย ด้วยเหตุนี้เอง การห้ามธนาคารพาณิชย์ใช้ตราประทับของธนาคารแห่งประเทศไทย นั้น ผู้วิจัย ก็เห็นว่า น่าจะรวม ไปถึงการใช้ตราประทับดังกล่าวแทนการลงลายมือชื่อด้วย เพราะว่าปัญหาดังกล่าวนี้อาจจะเกิดขึ้นได้ หากนำเอา ระบบ ICAS มาใช้เช่นกัน เนื่องจากสาเหตุว่า การใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อ อาจไปกระทบรบกวนต่อการ นำระบบดังกล่าวนี้มาใช้ด้วย ซึ่งถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว ข้อกังวลจากการใช้ตราประทับแทนการลงลายมือชื่อก็น่าจะหมด ลงไป และ

นอกจากนั้น หากในอนาคตอันใกล้นี้ ได้มีการคิดค้นระบบเช็คอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นมาใช้ ซึ่งอาจจะต้องมีการ ลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ มาแทนการลงลายมือชื่อในแบบเดิม ๆ การห้ามใช้ตราประทับก็อาจจะมีส่วนในเรื่อง เงื่อนไขการสั่งจ่ายด้วยการประทับตราถูกยกเลิกไปด้วย ซึ่งก็จะทำให้เงื่อนไขของการลงลายมือชื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทำได้สะดวกและง่ายขึ้น

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทย นำเอาระบบ ICAS ซึ่งเป็นระบบการเรียกเก็บเงินใหม่ ที่ผู้สั่งจ่ายเช็ค ไม่ต้อง ประทับตราสำคัญ ตราฐาน ตราสี ที่เป็นเงื่อนไขในการสั่งจ่ายเช็ค นั้น ผู้วิจัยเห็นว่า หนังสือเวียนดังกล่าวนี้ของธนาคาร แห่งประเทศไทยดังกล่าวนี้เอง ทำให้เกิดปัญหาความรับของนิติบุคคลในการสั่งจ่ายเช็คดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในด้านความรับผิดชอบของนิติบุคคล ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องตัวเงิน

ผู้วิจัย เห็นว่า ระบบ ICAS ที่กำหนดให้นิติบุคคลในฐานะผู้สั่งจ่ายเช็ค ไม่ต้องให้มีการประทับตราสำคัญ ตราฐาน ตราสี อันเป็นเงื่อนไขอย่างหนึ่งในการสั่งจ่ายเช็ค ลงไปในตัวเช็คที่ได้สั่งจ่าย ถ้าหากสังเกตในแง่ที่ว่า หากเช็คฉบับนั้น สามารถเรียกเก็บเงินได้ ข้อมถือว่าวิธีการเรียกเก็บเงินตามระบบนี้มีความรวดเร็ว สะดวกและทำให้เกิดการหมุนเวียนใน ภาคธุรกิจการเงินของประเทศให้มีความคล่องแคล่ว สะดวกมากขึ้น แต่ในด้านกลับกัน หากว่ามีกรณีที่เกิดไม่สามารถ เรียกเก็บเงินได้ เพราะธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใด ๆ ถึงแม้ในทางกฎหมายนั้น นิติบุคคล เองสามารถให้การสัตยาบันได้ ทำให้มีผลเป็นการผูกพันต่อนิติบุคคลนั้น แต่ในด้านการปฏิบัติแล้วอาจจะสร้างความ ยุ่งยากแก่ตัวของผู้ทรงเช็ค และไม่อาจทราบได้เลยว่านิติบุคคลนั้น จะได้สัตยาบันหรือไม่อย่างไร โดยเฉพาะหากเช็ค ฉบับนั้น เป็นเช็คประเภทผู้ถือ ซึ่งสามารถเปลี่ยนมือส่งต่อกันได้หลาย ๆ ทอด ผู้ทรงเช็คคนสุดท้ายข้อมไม่อาจ จะทราบ ได้เลยว่า ความเป็นมาของเช็คฉบับนั้นมาอย่างไร และด้วยเหตุนี้เอง การสั่งจ่ายเช็คของนิติบุคคลในคราวต่อไป จะ ส่งผลถึงความขัดข้องอย่างไร เพราะอาจจะเกิดความไม่น่าเชื่อถือ เชื่อมั่นของผู้ที่เกี่ยวข้องในความรับผิดชอบ หากจะต้อง ทำตามนโยบายของธนาคารแห่งประเทศไทยแล้ว หากนิติบุคคลที่มีข้อบกพร่อง หรือตราสารจัดตั้งให้การกระทำใด ๆ ที่ จะผูกพันนิติบุคคลนั้น ตัวของกรรมการ หรือผู้แทน หรือตัวแทนของนิติบุคคลต้องลงลายมือชื่อและประทับตรา

สำคัญของนิติบุคคลด้วยแล้ว และหากในคำขอการเปิดบัญชีได้กำหนดเงื่อนไขให้มีการประทับตราในการส่งจ่ายเช็คด้วยแล้ว ในการส่งจ่ายเช็คสมควรที่จะต้องให้ตัวของกรรมการ หรือผู้แทน หรือตัวแทนของนิติบุคคลประทับตราสำคัญควบคู่ในการส่งจ่ายลงไปด้วย เพื่อที่จะไม่ให้ขัดต่อข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งของนิติบุคคลนั้น ๆ และทำให้เกิดความสมบูรณ์ของการลงลายมือชื่อในเช็คด้วย ซึ่งวิธีการลงลายมือชื่อเช่นนี้น่าจะเหมาะสม ตามความเห็นของผู้วิจัย หากเกิดกรณีที่เช็คฉบับนี้ธนาคารเกิดปฏิเสธการส่งจ่ายเงินตามเช็ค นิติบุคคลนั้นก็ไม่ต้องให้สัตยาบันในภายหลังอีก และยังไม่สร้างปัญหาใด ๆ แก่ผู้ทรงเช็คด้วย ผู้ทรงเช็คไม่ต้องเสียเวลาในการตรวจสอบที่มา ที่ไป หรือความเป็นมาของเช็คดังกล่าวนี้ และไม่จำเป็นต้องขอให้นิติบุคคลผู้ส่งจ่ายเช็คฉบับนั้นให้สัตยาบันอีก

2. ปัญหาความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายเงินในฐานะคู่สัญญากับผู้ส่งจ่าย

เมื่อนิติบุคคลซึ่งเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คเป็นคู่สัญญาหรือมีนิติสัมพันธ์กับตัวของธนาคารผู้จ่ายเงินตามสัญญาบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน หรือสัญญาบัญชีเดินสะพัด ที่การส่งจ่ายเช็คก็ย่อมต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดเอาไว้กับทางธนาคารคู่สัญญา ซึ่งส่วนมากแล้วเงื่อนไขของการส่งจ่ายเงินตามเช็คมักจะถือเอาตามข้อบังคับของหนังสือตราสารจัดตั้ง หรือตามหนังสือบริคณห์สนธิของนิติบุคคลนั้น ๆ หากมีข้อบังคับของตราสารจัดตั้ง หรือตามหนังสือบริคณห์สนธิ ซึ่งกำหนดว่า กรรมการ ผู้แทน หรือตัวแทนนิติบุคคลต้องลงลายมือชื่อพร้อมทั้งมีการประทับตราสำคัญของนิติบุคคลลงไปควบคู่กันถึงจะเป็นการผูกพันตัวของนิติบุคคล ดังนั้น การที่กรรมการ ผู้แทน หรือตัวแทนนิติบุคคล ผู้ส่งจ่ายเช็ค ลงนามลงไปในเช็คโดยไม่ได้มีการประทับตราสำคัญของ นิติบุคคลลงไป ในเช็คดังกล่าว อันเป็นเงื่อนไขในการส่งจ่ายแล้ว ตัวธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คย่อมมีสิทธิในการปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คฉบับนี้ได้ โดยธนาคารเองก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อตัวของผู้ส่งจ่ายซึ่งจะเป็นการส่งผลให้ตัวของนิติบุคคลผู้ซึ่งเป็นคู่สัญญาหรือผู้เคยค้าในฐานะผู้ส่งจ่ายเช็ค ได้รับความเสียหาย ขาดความเชื่อถือในการติดต่อกับคู่สัญญาที่ทำการค้าหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับผู้จ่าย จึงเห็นว่าเพื่อให้การแก้ไขในปัญหาที่ขัดข้องในการทำนิติกรรมนี้ ธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็ค และตัวของนิติบุคคลผู้ส่งจ่ายเช็คซึ่งเป็นคู่สัญญาก็สมควรที่จะต้องกำหนดเงื่อนไขในการส่งจ่ายเช็ค โดยให้กรรมการ ผู้แทน หรือตัวแทนนิติบุคคล ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการส่งจ่ายเช็คต้องมีการประทับตราของนิติบุคคลลงไปในตัวเช็คนั้นๆ ด้วย มิใช่เพียงแต่ให้กรรมการ ผู้แทน หรือตัวแทนนิติบุคคล ลงลายมือชื่อ แต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีการประทับตราสำคัญของนิติบุคคลเช่นนั้น ตามวิธีการดังกล่าวนี้เอง ก็จะสามารถทำให้การส่งจ่ายเช็คของนิติบุคคลเป็นไปด้วยความสะดวกและเป็นไปตามข้อบังคับของหนังสือตราสารจัดตั้ง หรือตามหนังสือบริคณห์สนธิของนิติบุคคลนั่นเองด้วย

นอกจากจะก่อให้เกิดปัญหาและความสับสนในความรับผิดชอบในทางแพ่งแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาความรับผิดชอบของตัวบุคคล และนิติบุคคลในทางอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 อีกด้วย เนื่องจากว่าในส่วนของความรับผิดชอบในทางอาญานั้น กฎหมายมุ่งเอาผิดแก่บุคคล ซึ่งเป็นผู้ที่ลงลายมือชื่อในการส่งจ่ายเช็คเป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าในทางแพ่งนั้น นิติบุคคลอาจจะสามารถทำการให้สัตยาบันในเช็คดังกล่าวได้ แต่ในการกระทำความผิดทางอาญานั้น ไม่อาจจะถือเอาการให้สัตยาบันมาใช้ในฐานความผิดที่เกิดขึ้นเช่นนี้แล้วได้ ผู้วิจัยเห็นว่า การที่ตัวของกรรมการ ผู้แทน หรือตัวแทนนิติบุคคล ลงลายมือชื่อ แต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีการประทับตราสำคัญของนิติบุคคลลงในเช็คให้ครบถ้วนตามเงื่อนไขในการส่งจ่ายเช็ค หากเกิดกรณีที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินไม่ว่ากรณีใด ๆ ย่อมไม่สามารถดำเนินคดี เพื่อที่จะเอาผิดในทางอาญาแก่ตัวของนิติบุคคล ในฐานะตัวการร่วม ซึ่งเป็นเจ้าของเช็คนั้นได้ ตามความในมาตรา 83 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้โดย เหตุเพราะว่า ตัวของนิติบุคคลนั้นสามารถยกข้อต่อสู้ที่ว่า เงื่อนไขในการส่งจ่ายตามข้อบังคับของหนังสือตราสารจัดตั้ง หรือตามหนังสือบริคณห์สนธิของ นิติบุคคลนั้น ตามที่ได้จัดแจ้งและได้กำหนดเงื่อนไขเอาไว้มาเป็นข้อต่อสู้เพื่อให้ตนเองพ้นผิดได้ ดังนี้ หากมีการปฏิบัติให้เป็นไปตาม

เงื่อนไขการส่งจ่ายเช็ค ตามข้อบังคับของตราสารจัดตั้ง หรือหนังสือบริคณห์สนธิของนิติบุคคลดังกล่าวแล้ว ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า การใช้ตราประทับของนิติบุคคลนั้น เป็นการแสดงตนของตัวนิติบุคคลให้ปรากฏต่อบุคคลภายนอกอย่างชัดเจนอีกทางหนึ่งด้วย และจะส่งผลทำให้ไม่เกิดปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางอาญา ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากเช็คมีบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฝ่าย ดังนั้น เพื่อให้การส่งจ่ายเช็คเป็นไปตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎหมาย และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นของผู้เกี่ยวข้องในเช็คที่นิติบุคคลเป็นผู้ส่งจ่ายเช็ค ซึ่งจะก่อให้เกิดกระแสเงินหมุนเวียนในการธุรกิจ และระบบเศรษฐกิจของประเทศ ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้

1) หากนิติบุคคลใดมีข้อบังคับ หรือตราสารจัดตั้งว่าต้องใช้ตราประทับควบคู่ไปพร้อมกับการลงลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคล จึงจะเป็นการผูกพันนิติบุคคลนั้น และมีการนำข้อบังคับในตราสารจัดตั้งดังกล่าวไปกำหนดเป็นเงื่อนไขในการส่งจ่ายเช็คด้วยแล้ว กรณีเช่นนี้ ควรจัดทำตราประทับดังกล่าว ให้มีขนาดเล็กลง ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ทับซ้อนกับลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายในขณะประทับตราลงในเช็ค

2) การใช้ตราประทับลงในเช็ค ควรประทับไว้ตรงบริเวณส่วนหนึ่งส่วนใดของเช็ค ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการทับซ้อนลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคล เนื่องจากการใช้ตราประทับลงในเช็คนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่า จะต้องประทับตราซ้อนลงไปบนลายมือชื่อของผู้แทนนิติบุคคลแต่อย่างใด ทั้งยังเป็นการตัดความกังวลและเป็นการแก้ไขปัญหาไม่ให้ขัดต่อข้อบังคับ และตราสารจัดตั้งของนิติบุคคลนั้น ๆ และไม่เป็นการขัดต่อเงื่อนไขการส่งจ่ายเช็คในคำขอเปิดบัญชีอีกด้วย นอกจากนี้ ยังทำให้การลงลายมือชื่อของนิติบุคคลในฐานะผู้ส่งจ่ายเช็ค ดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 688 (3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3) ธนาคารในฐานะผู้เป็นคู่สัญญาฝากทรัพย์ควรแจ้งผู้ส่งจ่ายซึ่งเป็นลูกค้ำของธนาคาร ถึงเหตุการณ์ที่จะไม่จ่ายเงินในกรณีที่ หากว่ามีการใช้ตราประทับลงในเช็ค เพื่อป้องกันการความน่าเชื่อถือในเช็ค หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินในกรณีดังกล่าวนี้

4) ควรมีการแก้กฎหมาย โดยอาจจะดำเนินการแยกมาตราต่างหากจากที่ได้บัญญัติเอาไว้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนว่าด้วยเรื่องเช็ค โดยเฉพาะ

5) ส่วนมาตรา 900 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ก็ให้คงเอาไว้เช่นเดิม เพราะว่า หากมีการยกเลิกมาตราดังกล่าวนี้ อาจส่งผลต่อกฎหมายว่าด้วยเรื่องตัวเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงินได้

6) หากจะดำเนินการพัฒนาระบบต่าง ๆ เพื่อรองรับกับสภาพสังคม ความก้าวหน้า หรือสภาพของการดำเนินการทางธุรกิจ และนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ ควรพิจารณาถูกระเบียบมาเพื่อรองรับให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยคำนึงถึงหลัก ลำดับชั้นของกฎหมาย ที่สามารถถดถ่วงหรือยกเลิกกฎหมายฉบับเก่า หรือกฎหมายใด ๆ ที่เกี่ยวข้องได้

จากข้อเสนอแนะข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะเป็นวิธีการในการแก้ปัญหา และความขัดข้องของธนาคาร ผู้ยกค้ำ ในฐานะผู้ส่งจ่ายเช็คนิติบุคคลและตัวแทนนิติบุคคลได้ในระดับหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ก็ด้วยความเมตตาเป็นอย่างสูงจากท่านอาจารย์ ดร.สุรพล ศรีวิทยา ที่ให้ความกรุณาเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้ให้คำแนะนำชี้แนะแนวทาง ให้แนวคิดในด้านคุณค่าแก่ผู้เขียนตลอดมา ด้วยการช่วยดำเนินการเรียบเรียงเนื้อหาและถ้อยคำที่เหมาะสมเสมอ รวมถึงหลักการสำคัญต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างมากมาย ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ในโอกาสนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ ดร.อาทิตย์ ศรีทวารสิทธิ ที่ให้ความกรุณาอย่างยิ่งในการให้แนวคิดที่ถูกต้อง ข้อมูล กฎหมาย ที่ทันสมัย รวมถึงตลอดไปถึงแนวทางแก้ไขปัญหาค้นหาเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียนอย่างยิ่ง

ท้ายที่สุดนี้ หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีส่วนดี สามารถช่วยเหลือ สร้างประโยชน์ต่อการศึกษาหรือด้วยประการอื่นใด ผู้เขียนขอมอบคุณงามความดีแด่ บิดา มารดา ครูบาอาจารย์ญาติมิตร และมหาวิทยาลัยรังสิต ตลอดจนผู้มีส่วนช่วยให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ลงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ตรีเนตร สาระพงษ์. (2553). คำอธิบายกฎหมายลักษณะตัวเงิน. อุบลราชธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ประกาศน์ อวยชัย. (2520). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องตัวเงิน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สมชายการพิมพ์.
- สง่า ดวงอัมพร. (2539). คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเช็ค การสอบสวนและการดำเนินคดี. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.
- โสภณ รัตนากร. (2553). คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หนี้ส่วน บริษัท. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.
- เสาวนีย์ อัสวโรจน์. (2552). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน. (พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. (2543). คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ.